

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 10

LETNIK XXXI

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1930

VSEBINA: *Dr. Basaj:* Praznik varčevanja. — *Ivan Martelanc:* Ob tridesetletnici Vzajemne zavarovalnice. — O organizaciji belgijskih kmetov. — Pravila Centralnega mle-karskega društva v Ljubljani. — Gospodarski pregled. — Zadrugištvo v državi. — Iz gospodarstva. ....

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 10, I. 1930.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Bočni, r. z. z n. z., se bo vršil dne 26. oktobra 1930 ob 9. uri dopoldne v poslovnem prostoru. Dnevni red: 1. sprememba pravil.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Homcu, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne 1. novembra 1930 ob 10. uri v župnišču. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. volitev načelnika in 6 odbor-nikov. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijske nakupovalne in prodajalne zadruge v Dolu pri Hrastniku, r. z. z o. z., se bo vršil v nedeljo 26. oktobra 1930 po prvi sv. maši v društvenem domu (v dvorani). Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Redni občni zbor Stavbne zadruge „Kato-liški dom“ v Mežici, r. z. z o. z., se bo vršil dne 26. oktobra 1930 ob 11. uri v društveni sobi pri Kevpu. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zad-njem občnem zboru. 2. poročilo načelstva. 3. potrjenje račun. zaključka za leto 1929. 4. poročilo o izvršeni reviziji. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Mlekarske zadruge v Rovtah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 26. oktobra 1930 ob 3. uri popoldne v prostorih mlekarnarje v Rovtah. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odo-britev računskega zaključka za leto 1929. 3. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

Praznik varčevanja.

I.

Slovenci in varčevanje.

31. oktober je mednarodni dan dela za širjenje varčevanja. V zboru narodov pomenimo Slovenci prav malo. Lahko pa mnogo pomenimo, kadar gre za organizacijo varčevanja. Na nas je, da si ta vpliv in važnost pridobimo. Ne smemo zanikati, da je varčnost naša ljudska lastnost; a istočasno moramo trditi, da je ta lastnost v našem ljudstvu še premalo splošna in tudi premalo močna in dosledna. Moramo se zavedati, da smo poklicani, da damo z vzgojo in organizacijo ljudske varčnosti dober vzgled ostalim pokrajinam države, kjer varčnost še ni razvita in kjer zbiranje ljudskih prihrankov še ni organizirano.

Mnogokrat je že Narodni gospodar razpravljaj o pomenu, potrebi in uspehih varčevanja, o vzgoji mladine k varčnosti, o moralnem, socialnem in gospodarskem pomenu varčevanja. Zato se za praznik varčevanja omejimo le na par misli, ki so bile dosedaj premalo poudarjene.

Pomen kapitala za napredek gospodarstva.

Če govorimo o varčevanju in varčnosti, moramo v zvezi s tem govoriti tudi o kapitalu. Kapital nam je potreben za napredek gospodarstva v vseh panogah. Brez kapitala ni

napredka v gospodarstvu. Sorazmerno kakor se množi kapital, je mogoč tudi napredek gospodarstva. Če se kapital ne množi, ne more biti napredka. Kaj bi bile pridobitve znanosti, kaj bi pomenile iznajdbe v industriji, obrti, prometu, kmetijstvu, ako ne bi bilo kapitala, s katerim se šele pridobitve znanosti in iznajdbe morejo izkoristiti za napredek, za poboljšanje gospodarstva. Moremo pa splošno trditi, da je gospodarstvo naroda tem naprednejše, čim več kapitala narod ustvarja za svoje gospodarstvo.

Izvor kapitala — varčevanje.

Kapital pa nam na trajno more ustvarjati le delavnost in varčnost naroda in sicer celega naroda. Vsi poskusi, pridobiti si kapital drugače kot s pridnostjo in varčnostjo, so negodni poskusi, so načrti nezrelih glav, ki mislijo, da se narodno bogastvo ustvarja s špekulacijami ali loterijami ali veselicami.

Posledice pritegnitve tujega kapitala.

Če pa narod ne ustvari lastnega kapitala in kljub temu hoče svoje gospodarstvo razvijati, mu je potreben tuj kapital. Tuji kapital pa ima več slabih posledic. Naj navedemo le sledeče:

a) Z uporabo tujega kapitala postaneno **gospodarsko odvisni**. Tuji kapital zahteva od nas za svoje usluge leto za letom visok tribut v obliki obresti, dividend in slično. Vedeti moramo, da uslug tujega kapitala

ne moremo plačati drugače kot z zlatom, z izvoženim blagom ali z lastnimi uslugami oziroma delom. Nikoli pa ne s papirjem. Če nam je dovoljeno inozemsko posojilo, bodisi za privatno industrijo ali za državne potrebe, potem na račun tega posojila skuša tujec predvsem dvigniti uvoz svojega blaga v našo državo. Zlasti poskuša uvažati drage izdelke svoje industrije kot stroje, tkanine, galanterijo in slično.

b) Najetje tujega kapitala ima za posledico **poslabšanje naše plačilne bilance**, katero potem obremenjujejo leto za letom v inozemstvo tekoče dividende in obresti. Vsled tega se z naraščajočimi obrestmi, ako jih ne zmoremo sproti odplačevati z zlatom ali z izvoženim blagom, vedno bolj zadolžujemo napram inozemstvu.

c) Z najetjem tujega kapitala prihajamo tudi v **narodno odvisnost**, včasih skoro v suženjstvo tujca, ki svojo gospodarsko nadmoč brezobzirno izrablja. Tujec nastavlja v naših, od njega odvisnih podjetjih svoje vodilno uradništvo in kvalificirano delavstvo. Vzglede za to ne bomo navajali, jih je preveč.

č) Poleg narodne odvisnosti moramo kot posledico najetja tujega kapitala omenjati tudi še **politično odvisnost**. Iz čitanja dnevnega časopisja vsak lahko razvidi, kako se gospodarska odvisnost na kapitalu revnih držav tudi politično izkorišča, da le-te postajajo mnogokrat pravi vazali bogatih držav.

Iz tega bo pač vsakomur jasno, da je naša gospodarska, narodna in politična dolžnost delati z vsemi silami za osamosvojitve države in naroda od tujega kapitala. Za tako osamosvojitve pa vsakdo najboljše dela, ako pridno varčuje.

Če je torej kapital za napredek gospodarstva neobhodno potreben in če ima tuji kapital za nas tolike neugodne posledice, sledi iz tega tudi za naše hranilnice in

posojilnice dolžnost, da sodelujejo pri ustvarjanju domačega kapitala, da ljudstvo zlasti pa mladino navajajo k varčnosti, vse ljudske prihranke pa zbirajo ter previdno upravljajo pod vidikom, da mora domači kapital služiti napredku domačega gospodarstva, ljudski prihranki napredku ljudskega gospodarstva.

II.

Zadružništvo in varčevanje.

Brez varčevanja ni kreditnega zadružništva.

Z zadružnega stališča pa moramo glede varčevanja predvsem trditi, da se kreditno zadružništvo ne more začeti niti razvijati brez varčevanja. Kreditne zadruge morejo začeti s svojim blagodejnim delom preskrbe cenenega kredita malemu človeku le tedaj, ako morejo med ljudstvom po nizki obrestni meri zbrati vsaj nekaj denarja. Ako bi bile kreditne zadruge takoj v početku navezane na dragi bančni kredit, se razume, da ne bi mogle vršiti svoje naloge. Najboljši zgled za to trditev so nam južnejše pokrajine države, kjer žalibog varčevanje še ni razvito in kjer zato ne moremo še govoriti o organizaciji zadružnega kredita.

Zato pa v teh krajih še silno cvete oderuštvo in mu še ni videti konca, dokler se narod ne bo tudi v teh pokrajinah oklenil varčevanja in za organizacijo prihrankov svojih kreditnih zadrug.

Brez varčevanja ni produktivnega zadružništva.

Kjer ni varčevanja, se pa tudi ne more razviti produktivno zadružništvo. Produktivne zadruge zahtevajo dosti kapitala in kjer ni varčevanja, običajno člani ne bodo imeli dosti sredstev, da vplačajo primerne deleže, s katerimi naj bi se pokrile vsaj najnujnejše investicije za produktivno zadrugo. Ravno

tako pa tudi produktivna zadruga ne more najti cenenega obratnega kredita, ki je pogoj za uspevanje produktivne zadruge.

Varčnost — moralna vrlina.

Zadružništvo tudi ni samo gospodarsko gibanje, ampak je obenem socialno in npravno gibanje. Namen zadružništva je **ustvarjati oziroma povečati blagostanje malega človeka s tem, da razvija njegove gospodarske in moralne sile**. Velika moralna sila in odlična moralna vrlina pa je varčnost, ki v vsakodnevem življenju v nešteto slučajih predstavlja močen jez proti tradicionalnim ljudskim razvadam in napakam, katere vse izvirajo iz zapravljivosti in potratnosti.

III.

Socialni pomen varčevanja.

Čim bolj se razvija in komplicira gospodarsko življenje in čim bolj napreduje na eni strani koncentracija kapitala, na drugi strani pa obubožanje mas in proletarizacija, tem bolj raste v družbi potreba in se pojavljajo zahteve po raznih vrstah socialnih ustanov, [zlasti pa [zahteva po vseh panogah zavarovanja.

Zavarovanje je tudi varčevanje.

V zavarovanju pa sta združena dva bistvena elementa: eden je varčevanje, drugi je odkup od rizika. Ta dva elementa vidimo v zavarovanju za življenje, zavarovanju proti nezgodam, proti bolezni, starosti, brezposelnosti, invaliditeti itd. V kolikor se gre za element varčevanja, so pa vendar vse te različne vrste zavarovanja le surogat varčevanja. Prvenstveno je bilo, je in ostane varčevanje, varčevanje z mladih let, varčevanje kot splošna ljudska lastnost. Privarčevani denar je najbolj zanesljivo zavarovanje vsakemu človeku. Privarčevani denar more človek vzeti takoj v roko, če ga zadene ne-

zгода ali če je v družino prišla bolezen ali celo smrt, če je nastopila brezposelnost itd.

Še dve prednosti ima varčevanje pred zavarovanjem.

a) **Varčevanje navadno prihaja iz proste volje**, iz privzgojenih npravnih vrlin človeka, dočim so zavarovanja često prisilna, na podlagi zakonite obveznosti. Gotovo je dati prednost prvemu, ker izvira iz spoznanja in proste volje ter ima zato v sebi silo in polet, da ustvari kaj velikega, dočim se prisilno zavarovanje ukočenelo drži v ozkih mejah, ki jih določa zakon.

b) Varčevanje more vsakdo vršiti, ne da bi s tem bili zvezani kaki stroški. **Zato varčevanje daje neprimerno večji efekt kakor zavarovanje**, ki je združeno z znatnimi režijskimi stroški. Uspeh prostega varčevanja je zato neprimerno večji kakor uspeh varčevanja v obliki zavarovanja.

Seveda pa s tem nikakor nočemo odsvetovati zavarovanje v kakršnikoli obliki. Nasprotno, zavarovanje zelo zelo priporočamo, ker je vedno v njem tudi bistveni element varčevanja. Hoteli smo s tem primerjanjem le poudariti, da je prvenstveno in neobhodnejše, pa tudi uspešnejše prosto varčevanje. Varčevanje mora na podlagi sistematične vzgoje mladine postati splošna ljudska lastnost, ljudska vrlina.

Vzgoja k varčnosti — socialna vzgoja.

In če že govorimo o socialnem pomenu štedenja, naj še to naglasimo: **vzgoja mladine vseh stanov k varčevanju je eden iz elementov socialne vzgoje**.

a) Ljudje, vzgojeni k varčnosti, **običajno ne bodo imeli pretiranih potreb**. Zato pa tudi ne prevelikih zahtev do družbe, Oni vedó ceniti prihranjeni denar in zato ne bodo svojega zaslužka lahkomišljeno zapravljali, nasproti družbi pa prihajali z vedno višjimi zahtevki za kritje rastočih potreb.

b) Ljudje, vzgojeni k varčnosti, tudi **ne bodo na stara leta sami ali s svojo družino padli v breme svoji domovinski občini**. Človek, vzgojen k varčnosti, ima zavest odgovornosti in se dobro zaveda, da je odgovoren za svoja stara leta, odgovoren tudi za svojo družino, ki mu jo je Bog dal. Iz te odgovornosti in iz te skrbi pa potekajo velike sile: pridnost in varčnost.

c) Narod se tem bolj proletarizira, čim bolj se razvija industrija in vrši koncentracija kapitala. **Z rastočo proletarizacijo pa postaja varčevanje vedno potrebnejše**. Delavec, ki živi iz roke v usta, ki nima pravnih na strani, je res na milost in nemilost izroččen kapitalistu. V slučaju kakega mezdnega boja nima niti za en dan na strani, da bi od tega živel on in njegova družina.

Tudi preskrba zdravih stanovanj zlasti **zgradba delavskih hišic s primernim vrtom**, kar je tako važno za zdravje, zadovoljnost in razvedrilo delavčeve družine, je

odvisna od tega, ali je med delavci razvita varčnost. In naposled **ustanove delavske samopomoči**, zlasti delavska konsumna društva, delavski klubi in prosvetni domovi, delavske produktivne zadruga in končno tovarne delavskih konsumov za produkcijo tega, kar potrebuje delavec in njegov konsum, vse to je izvedljivo le na temelju organiziranega varčevanja delavcev.

Posojilnice, na delo!

Naše hranilnice in posojilnice morajo biti socialne ustanove. Ime samo že pove, da morajo **svoje delo začeti z vzgojo k varčnosti** in ga nadaljevati z organizacijo ljudskih prihrankov za razvoj in napredek gospodarstva našega malega človeka, kmeta, delavca in obrtnika. Le tako bodo res izpolnjevale svoj visoki poklic, da ustvarjajo blagostanje malega človeka s tem, da razvijajo njegove gospodarske in moralne sile.

Ivan Martelanc:

Ob tridesetletnici Vzajemne zavarovalnice.

Dne 7. oktobra se je vršila svečana proslava tridesetletnice Vzajemne zavarovalnice, združena z blagoslovitvijo krasne nove palače tega zavoda na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Ob tej priliki so se v dnevnem časopisju zapisali nekateri važni podatki iz zgodovine naše zavarovalnice („Slovenec“ 5. in 8. okt., „Ilustrirani Slovenec“ 5. okt. itd.), beseda o njej je bila tudi v našem radiu. Tu pa hočemo vsaj površno označiti glavne notranje in vnanje motive, ki so dali Vzajemni zavarovalnici življenje ter v zvezi s tem govoriti o načrtih, po katerih naj bi se bila Vzajemna pretvorila v deželno zavarovalnico.

Zadnja štiri leta preteklega stoletja je dr. Janez Evangelist Krek z neverjetno gibčno-

stjo izvedel skoro v vseh panogah sistematično slovensko gospodarsko organizacijo, slonečo na združnih in vzajemnih načelih. Slovensko gospodarstvo je skoro mahoma pričelo dobivati drugo lice. Težko je bilo njemu in njegovim sodelavcem gledati, da v eni gospodarski panogi, ki je zelo važna za narodno in posamezno gospodarjenje, Slovenci sami ne morejo uspeti, to je v zavarovanju. Po hitrem in nesrečnem koncu zavarovalne banke „Slovenije“ nismo imeli niti ene domače zavarovalnice, naš človek pa je čutil zlasti potrebo zavarovanja proti požaru tako zelo, da se je plačevanju zavarovalnih premij privadil kot cesarskemu davku. Zato so je stekal ves denar v razne inozem-

ske, zlasti italijanske in nemške, deloma židovske zavarovalnice, ki so si znale iz nesreče našega človeka kovati zlate dobičke. Njih delovanje je označila in obsodila interpelacija poslancev Vencajza, dr. Žitnika in tovarišev Slovencev, Poljakov in Čehov v dunajskem državnem zboru dne 22. marca 1901: „Zavarovalništvo, ki se od leta do leta vedno bolj širi, je do zadnjega časa še predpravica privatne špekulacije, predpravica bančnih podjetij, ki gledajo, kako bi na stroške zavarovancev obogatela, zlasti se to godi pri požarnem zavarovanju. Ta zavarovalna panoga je določena za najširše plasti naroda, pa je vendar z malimi izjemami v rokah privatne špekulacije, ki z dovoljeno in nedovoljeno konkurenco hlepi po zasebnem dobičku, a nudi pri tem le relativno, često pa sploh nobene varnosti. Dolžnost vlade je, da skrbi za to panogo gospodarske organizacije, predvsem tako, da se uvede smotreno prisilno požarno zavarovanje, potem pa da se zgradi požarno zavarovalništvo na principu vzajemnosti ter tako nudi zavarovancem popolna garancija, kar se more zgoditi edinole z uvedbo deželnega zavarovanja tako, da bo požarno zavarovanje izključna pravica dežele in urejeno v javni upravi“.

Navajali smo ta predlog zato, ker je v njem izražena glavna notranja misel, zakaj da je prišlo do ustanovitve Vzajemne zavarovalnice.

Vnanjih povodov pa je bilo več. Krščansko socialno orientirani poslanci deželnega zbora so se vedno zavzemali za ustanovitev deželne zavarovalnice. Dne 8. februarja in 11. julija 1896 se je v kranjskem deželnem zboru govorilo o tozadavnem predlogu dr. Žitnika. Sprožil pa je vprašanje o novi zavarovalni organizaciji ter o obveznem zavarovanju dvorni svetnik Franjo Šuklje. Sklep se je glasil, naj deželni odbor, predno se

definitivno sklepa o ustanovitvi deželne zavarovalnice proti škodam po toči, živinskih boleznih in požaru, to vprašanje do podrobnosti preštudira ter zbere v ta namen statistični material s pomočjo osrednje statistične komisije na Dunaju ter naprosi zavarovalni urad pri notranjem ministrstvu za mnenje. Že koncem naslednjega leta je deželni odbor izdal obsežen in izčrpen elaborat, ki je v statističnem in zavarovalno tehničnem oziru zelo zanimiv. Poročevalec je bil Franc Povše. Iz poročila bi bilo sklepati, da skoro ni več ovir za novo zavarovalnico. S statističnimi podatki, z zgledi sličnih zavodov drugih dežel, s priporočili javnih faktorjev je odbor njeno potrebo utemeljil in dokazal njeno življenjsko možnost. Ko pa se je v februarju 1898 o tem pričelo razpravljati v deželnem zboru, je proti predlogu govoril dr. Ivan Tavčar ter označil vse prizadevanje odbora za strankarsko agitacijo, naperjeno proti g. Ivanu Hribarju, glavnemu zastopniku „Slavije“. In res je zadeva zopet zaspala.

Misel o deželni zavarovalnici je bila izrečena že na prvem katoliškem shodu v Ljubljani 1. 1892. Poročevalec v socialnem odseku, kjer se je to vprašanje obravnavalo, je bil Franc Povše. Ko so se vršile prve priprave za drugi katoliški shod, so imeli gospodarski in politični voditelji za seboj že precej tozadavnega dela, pa tudi bridkih izkušenj iz deželnega zbora. Zato so skušali uresničiti svoje načrte po drugi poti: 3. decembra 1899 so sklenili ustanoviti Vzajemno zavarovalnico, ki naj bi se polagoma pretvorila v deželno zavarovalnico z obveznim zavarovanjem. Resolucija drugega katoliškega shoda glede zavarovanja se je stilizirala takole: „Zavarovanje bodi urejeno po deželnih in državnih zakonih in načeloma obvezno. Za obvezno zavarovanje proti požarom se naj ustanove deželne zavarovalnice z monopolom, zavarovanja proti toči in ži-

vinskim boleznim naj prevzame država.“ Ta sklep kaže jasno, da je bila Vzajemna zavarovalnica mišljena le kot prehodna institucija, to pa zlasti še radi tega, ker je podpredsednik drugega katoliškega shoda bil sodni svetnik in advokat Ivan Vencajz, ki je bil ustanovitelj in prvi predsednik Vzajemne zavarovalnice, zavod pa je ob drugem katoliškem shodu javno deloval že več mesecev.

Čas je ozdravil otroške težave Vzajemne zavarovalnice. Zato je tudi vedno bolj bledela v krogu njenih voditeljev misel, da bi se Vzajemna pretvorila v deželno zavarovalnico. Da bi se pa to vprašanje vendar razčistilo, je bil l. 1904 izvoljen v nadzorstvo Vzajemne zavarovalnice tudi Franc Povše, ki je res kmalu načel vprašanje preosnove zavoda. Pa takrat razmere v deželnem odboru za to še niso dozorele. Ko se je vprašanje pričelo znova ventilirati početkom leta 1909 je bil od deželnega odbora delegiran za pogajanja z vodstvom Vzajemne zavarovalnice dr. Lampe. Iz takratnih dogovorov je razvidno, da vodstvo Vzajemne ni bilo več tako naklonjeno načrtu, da bi upravo prevzel deželni odbor. Obstanek slovenske zavarovalnice je bil namreč zagotovljen že po takratnem obsegu. V predaji zavoda deželnemu odboru niso videli garancije, da bi zavod ostal veren svojim tradicijam ter obdržal svojo socialno kulturno smer. Glavni moment pa je bil v tem, da je takrat bila Vzajemna zavarovalnica že razširjena ne le na Kranjskem, ampak imela veliko zavarovancev tudi po Goriškem, Štajerskem in Koroškem, dočim bi deželna zavarovalnica bila omejena po delovanju le na vojvodino Kranjsko. Da se odstranijo te težave in razjasni marsikatera sporna točka, sta se odpravila k ministrstvu na Dunaj predsednik Vzajemne Ivan Vencajz in dr. Lampe. Vendar pa zadeva ni tako hitro zorela, kakor je to želel deželni odbor. Vodstvo Vzajemne je

ponovno stavilo predlog, naj dežela opusti svoje načrte ter naj raje ustanovi pozavarovalnico, ki bi pozavarovala zavarovanja vseh zavarovalnic, ki delujejo na Kranjskem. Kljub vsemu pa je bil v deželnem zboru v seji 6. februarja 1914 stavljen predlog za zavarovalni monopol. Država bi monopolizirala življenjsko zavarovanje, dočim bi požarno zavarovanje monopolizirale dežele. Dobiček bi se porabil polovico za podporo krajevnih zavarovanj živine, polovico za podporo delavskih in socialnih društev. S tem predlogom se pa vodstvo Vzajemne zavarovalnice nikaikor ni strinjalo. Sklicalo je sestanek skupno z nekaterimi deželnimi poslanci ter ponovno stavilo predlog, naj zavarovanje ostane tako urejeno kot doslej, dežela pa naj osnuje pozavarovalnico, da bi tudi ta denar ostal doma. Saj so imele pozavarovalnice samo od Vzajemne posojilnice do tedaj 144 500 kron čistega dobička. Dobiček pozavarovalnice naj bi se porabil za ustanovitev oziroma preorganizacijo gasilskih društev, kar bi bilo v korist zavarovalnicam in ljudstvu, z drugo polovico dobička pa naj bi se osnoval fond za ponesrečene gasilce.

Kmalu za tem se je razvnela svetovna vojna in 22. avgusta 1914 je sporočil deželni odbor, da zaenkrat ne more zavzeti nobenega stališča glede prevzema Vzajemne zavarovalnice, niti glede ustanovitve pozavarovalnice, ker je pristojen sklepati o tem le deželni zbor, pa ni upanja, da bi v doglednem času bil sklican. Tako je zadeva z deželno zavarovalnico mirno končala.

V naši državi moramo smatrati kot najvažnejša zavarovanja takozvana kmetijska zavarovanja, to je zavarovanja proti požaru, zavarovanju proti škodam po toči in povodnjih ter zavarovanja živine. Le prva zavarovalna panoga je pri nas do dobra uvedena, ostali dve še niti v početkih nista. Vendar bo treba tudi njima posvečati več pažnje. Saj naša

država je agrarna država, od uspevanja kmetijstva in živinoreje pričakuje lepšo bodočnost. Ne moreta se pa uvesti ti dve panogi brez izdatne pomoči države ali samoupravnih edinic. Da bosta uspevali, morata biti obvezni, javne korporacije morajo kriti eventuelne zgube. Dobro je doumel to vprašanje bivši oblastni odbor ljubljanski, a načrti se vsled ukinitve oblasti niso izvedli. Tudi država se je bavila s tem vprašanjem ter l. 1923 izdelala n. pr. načrt za zavarovanje proti toči. Po tem načrtu bi se v okviru zveze zavarovalnic imela ustanoviti nova delniška družba, delnice bi dobili sedanji zavarovalni zavodi v nakup, ti bi sklepali kupčije, oddali pa 95% zvezi, ki bi porazdelila kupčije na enake kvote vsem zavodom. Vlada bi dajala redne podpore, ob času nesreče tudi izredne, ter bi garantirala 7% dividende. Akcijski kapital bi znašaj 15,000.000 dinarjev. Tudi ta načrt se ni izvedel.

Vzajemna zavarovalnica se je ponovno v svojem tridesetletnem življenju bavila z različnimi načrti, kako bi organizirala zlasti zavarovanje živine. Pa vedno so se pojavile težave, zdaj tu, zdaj tam. Velika ovira je bila tudi v tem, da smejo po dosedanji za-

konodaji obrtoma vršiti zavarovanje le delniške družbe in vzajemne zavarovalnice. Po načrtu za novi zavarovalni zakon pa se bodo bavile z zavarovanjem lahko tudi zadruga. Tudi po novem združnem zakonu se bodo zadruga lahko bavile z zavarovanjem, le s to omejitvijo, da se zadruga, ki se bodo bavile z zavarovanjem, ne bodo mogle baviti z drugimi posli, to se pravi, za zavarovanje se bodo morale ustanovljati specialne zavarovalne zadruga. Ta novost bo skoro gotovo v kratkem čisto preosnovala našo zavarovalno organizacijo. Ustvarjena je pa pa s tem tudi možnost, da bomo v doglednem času organizirali še ostale panoge kmetijskga zavarovanja, zlasti zavarovanje živine. S tem bo uresničena ideja dr. Kreka, ki je tolikokrat govoril na raznih sestankih, da bi moralo z zavarovanjem biti omogočeno popolnoma mirno življenje vsakemu gospodarju. Uresničile se pa bodo tudi želje naših bivših narodno-gospodarskih delavcev, ki so v ideji deželne zavarovalnice videli garancijo za uspevanje našega kmeta in obrtnika. Vzajemna zavarovalnica s svojo tridesetletno pestro in častno zgodovino teh važnih trenutkov gotovo ne bo zamudila,

---

O organizaciji belgijskih kmetov.

Vsi stanovi, in ne najzadnje kmetski, so uvideli potrebo organizacije v današnjem življenju. Posameznik premore sam malo, organizacija pa je sila, ki more oblikovati življenje po svoji volji. Imamo že celo vrsto različnih kmetijskih organizacij, gospodarskih, strokovnih, prosvetnih, mladinskih itd. Njih geslo je tako pri nas kakor tudi drugod „eden za vse, vsi za enega“. Najbolj smotreno in popolno kmetijsko organizacijo pa imajo kmetovalci v Belgiji. To je njihova „kmetijska zveza“ (Boerenbond belge), ki bo

drugo leto praznovala 40-letnico svojega obstoja. Glavno torišče svojega dela ima „Boerenbond“ v flamskem delu države, svoje delovanje pa razteza tudi na francoski in nemški del Belgije.

Naš namen je, da pokažamo delovanje in cilj te vzorne kmetijske organizacije, ki je pri nas zelo malo znana, ki pa nam bi mogla v marsikaterem oziru služiti za vzgled in kot vzor.

„Boerenbond“ je zveza kmetov, ki so organizirani v krajevnih kmetijskih društvih

(gilde agricole) po posameznih župnijah. Njegov namen je izboljšanje stanja kmetškega stanu v vsakem oziru. Svoje socialno delovanje snuje „Boerenbond“ na krščanskih načelih. Njegov značaj je izrazito verski. „Boerenbond“ obsega vse gospodarsko in socialno življenje svojih članov; v njegovem okviru so pa organizacije, ki so določene za izvrševanje posameznih nalog, tako n. pr. mladinska in ženska društva, kreditne zadruge, nabavne in prodajne zadruge, mlekarske zadruge, vzajemne zavarovalnice za živino itd. Naloga „Boerenbonda“ je tako verska, moralna in socialna vzgoja članov, kakor tudi strokovna in stanovska.

„Boerenbond“ je bil ustanovljen 20. junija 1890 v Louvainu. Povod za ustanovitev je dala huda kriza, ki jo je tedaj preživljalo belgijsko kmetijstvo. Nekateri možje, ki jih je skrbelo težko stanje belgijskega kmetovalca, so prišli do spoznanja, da je edina pomoč za kmetški stan v organizaciji. Ti so ustanovili „Boerenbond“.

Začetki so bili zelo skromni. Toda počasi je zveza pridobila na obsegu, se je utrdila in razvijala, razširjala je svoje delo brez prestanka na nove naloge, pomnožila in poglobila je svoje delo, ter tako po 40 letih postala to, kar je danes.

Oglejmo si torej njeno sedanjo organizacijo.

I. Krajevne organizacije.

„Boerenbond“ hoče v vsaki občini ustanoviti več organizacij, ki bi odgovarjale raznim potrebam kmetovalcev in vrtnarjev. Tu je treba imenovati najprej kmetško društvo (la gilde agricole), ki je glavna organizacija, nato pa še le druge organizacije. Te organizacije so ustanovljene v okviru kmetškega društva in tvorijo nekako njegove odseke. Vsaka ima svoj lastni delokrog, toda vse delujejo pod nadzorstvom društva. Nekatere

organizacije ne obsegajo hišnih gospodarjev, ampak njegove družinske člane: sinove, gospodinje in hčere.

Kmetško društvo.

Kmetška organizacija ni samo stanovska, ampak tudi socialna in njen delokrog obsega tudi verske in moralne koristi članov. Zato ima društvo duhovnika, župnika ali pa njegovega namestnika, kot duhovnega voditelja, ki je kot tak tudi član odbora.

Člani društva so samo družinski ali hišni gospodarji, toda smatra se, kot da je včlanjena cela družina.

Društvo prireja mesečne sestanke, za katere je vzorni dnevni red priobčen v mesečnem glasilu za odbornike. Odbor ima svoje seje nekaj dni pred sestankom, da ga pripravi in mu zasigura uspeh.

Društvo s svojimi odseki zastopa vse interese svojih članov, pa naj so moralnega ali pa socialnega, intelektualnega, strokovnega ali pa gospodarskega značaja. Društvo samo in nekateri odseki se bavijo z interesi prve vrste in pustijo skrb za gospodarske koristi drugim odsekom. Koncem l. 1929 je imel „Boerenbond“ 1218 društev z 128.787 člani.

Oglejmo si na kratko vse glavne odseke krajevnih društev, najprej tiste, ki imajo socialno ali pa vzgojno nalogo, to so v glavnem krožki kmetič in mladinski odseki, nato pa tiste, ki zastopajo gospodarske koristi članov: odseke za nakup in prodajo, kmetške posojilnice i. dr.

K prvi vrsti spadajo predvsem:

Krožki kmetič.

Naloga kmetških žen in hčera je tako važna, da jih „Boerenbond“ ne more prezreti. Zato je začel z ustanavljanjem krožkov kmetič. Ti imajo namen vzgajati članice pod

vidikom trojne naloge, ki jo imajo vršiti in sicer kot matere, gosposinje in kmetice.

V splošnem imajo krožki kmetic štiri ali pet sestankov letno. S predavanji, kmetijsko-gospodinjскими tečaji, duhovnimi vajami itd., skušajo krožki vzgajati svoje članice v verskem, socialnem in strokovnem oziru. Kot članice sprejemajo krožki žene kmetovalcev in njihove hčere. Krožki imajo svojo posebno zvezo „Zvezo kmetjskih gospodinj“, ki je eden izmed osrednjih odsekov „Boerenbonda“.

Mladinski odseki.

L. 1925 je začel „Boerenbond“ z ustanavljanjem krajevnih mladinskih odsekov z namenom, da preskrbi mladim kmetovalcem in vrtnarjem vzgojo in izobrazbo, kakor jo potrebujejo, da jih pripravi na življenje kmetjskih društev in tako poglobi in učvrsti življenje organizacije.

Člani mladinskih odsekov se udeležujejo društvenih zborovanj, imajo pa tudi svoja lastna zborovanja. Vendar se vse delo mladinskih odsekov ne izčrpa v zborovanjih, ampak odseki prirejajo tudi poučne izlete in potovanja, sodelujejo pri razstavah, kmetjskih manifestacijah itd.

Ti odseki imajo svojo lastno zvezo pri centrali v Louvainu, to je „Zveza mladih kmetovalcev“. Čeprav je ta organizacija razmeroma še mlada, je štela koncem l. 1929 že 421 odsekov s 15.565 člani.

Sedaj preidemo k odsekom gospodarskega značaja.

Nabavni odseki.

Skoro vsa krajevna društva imajo tudi svoje nabavne odseke, potom katerih si morejo člani oskrbeti vse, kar potrebujejo v svojih obratih, po najboljših pogojih, tako glede cene kakor glede kakovosti, in morejo tudi vnovčiti razne kmetijske produkte.

Seje nabavnega odseka se navadno vršijo takoj za sestanki društva. Predsednik ali pa poslovodja da najprej nasvete tehničnega značaja, kakor so potrebni z ozirom na razmere kraja in časa, nato pa zbere poslovodja naročila članov in jih uvrsti v skupno naročilo. To se odpošlje nabavni centrali „Boerenbonda“, ki ga kolikor mogoče hitro izvrši. Moramo pa pripomniti, da člani niso dolžni naročati potom nabavnega odseka, ki tudi ni dolžan svojih naročil dajati nabavni in prodajni centrali „Boerenbonda“. Kljub temu pa število članov in odsekov, ki hočejo kupovati blago v centrali v Louvainu stalno narašča.

Tekom zadnjih let pa so ti odseki pod vodstvom nakupne in prodajne centrale „Boerenbonda“ začeli organizirati skupno prodajo kmetijskih in vrtnarskih produktov in so postali tako tudi prodajne zadruge.

Kmetjske posojilnice.

Odsek, ki se bavi s kreditom, hranilnica in posojilnica, sloni na neomejeni in solidarni odgovornosti članov. Člani uprave vršijo svoje funkcije brezplačno, na občnem zboru imajo vsi člani enake pravice, dividende se ne izplačujejo itd. Po svojem bistvu so torej te zadruge rajfajznovega sistema. Kmetovalci morejo v zadrugah naložiti odvišni denar po primernih obrestih in popolnoma varno, ter dobiti posojila, kadar jih potrebujejo. Nekaj številik naj označi napredek teh zadrug. L. 1897 jih je bilo 95, l. 1910 304, l. 1920 733 in l. 1929 pa že 1050.

Kot odseke kmetjskega društva moramo navesti še živinorejske zadruge. Njih namen je dvigniti rentabilnost reje goveje živine s tem, da vrši selekcijo pasme in izboljšuje krmljenje. Mlečna kontrola je ena izmed njihovih najvažnejših nalog.

Razen teh zadrug obstojajo še posebni krožki, ki se bavijo z vsem, kar se tiče reje

perutnine, kuncev, koz in ovac. Končno naj omenimo še mlekarske zadruge, zadruge pridelovalcev sladkorne pese in zavarovalnice za govejo živino in konje itd.

V kmetiskem društvu so osredotočeni vsi socialni in gospodarski cilji, ki jih zasledujejo navedene organizacije. Vsaka izmed njih odgovarja posebni potrebi kmetovalcev.

V tej skupnosti imajo svoje mesto: najprej hišni gospodarji, potem sinovi, nato gospodinje in hčere. Pri tem pa izvršujejo program, ki ga je začrtal „Boerenbond“. Društvo pa razvija in razširja svojo delavnost pod stalnim nadzorstvom centrale sledeč njenim smernicam in z njeno pomočjo.

(Dalje prihodnjič.)

Pravila Centralnega mlekarskega društva v Ljubljani.

Ime in sedež društva.

§ 1. Društvo se imenuje „Centralno Mlekarsko društvo v Ljubljani.“

Namen društva.

§ 2. Društvo ima namen, združiti mlekarske zadruge in drugovrstna enaka podjetja zaradi pospeševanja in izboljšanja proizvodnje ter vnovčevanja mleka in mlečnih izdelkov.

Društvo je strogo nepolitično in se na svoj račun ne peča s produkcijo, predelovanjem ali vnovčevanjem mleka.

§ 3. Svoj namen vrši društvo na sledeče načine:

1. Pospešuje racionalizacijo proizvodnje mleka in mlečnih izdelkov.

2. Deluje na organizatorično, tehnično in komercialno izpopolnitev združnih in drugih podjetij, ki se pečajo z mlekarstvom.

3. Skrbi za izboljšanje organizacije domačega trga in za pridobitev inozemskih mlečnih trgov.

4. Propagira zvišanje konzuma mleka in mlečnih izdelkov, to zlasti potom pouka, razstav, reklame itd.

5. Deluje na higijensko izboljšanje mleka ter na standardiziranje mlečnih izdelkov, to zlasti z podukom in propagiranjem mlečne kontrole.

6. Zbira in priobčuje svojim članom mlekarsko statistiko in tržne podatke.

7. Varuje interese svojih članov pri določanju carinskih in prometnih tarif ter tržnih in higijenskih predpisov.

8. Izdaja strokovna navodila in spise ter prireja strokovna predavanja in sestanke.

Članstvo.

Člani so redni, ustanovni in častni.

Redni člani društva so lahko:

1. mlekarske in sirarske ter druge zadruge in društva, ki se pečajo z mlekarstvom.

2. zasebna mlekarska podjetja in

3. organizacije, ki kakorkoli delajo na povzdigi mlekarstva.

§ 5. Redne člane sprejema odbor društva na podlagi prijav. Ako prosilec ne ustreza pogojem po teh pravilih ali če se odboru sicer zdi umestno, prosilca lahko odkloni. Odklonitev je lahko tudi le pogojna, t. j., da prosilec izvrši gotove spremembe v svojem obratu in poslovanju. Ko prosilec dokaže odboru, da je pogojem ustregel, odbor na novo sklepa o sprejemu. Odklonjeni prosilec se lahko pritoži zoper odklonitev na prvi prihodnji občni zbor društva, ki sklepa o tem končno veljavno.

Članstvo postane veljavno, ko je odbor prosilca sprejel in ko je ta vplačal pristopnino in morebitne druge prispevke.

§ 6. Ustanovni člani so vse one fizične in juridične osebe, ki plačajo društvu od

občnega zbora določeni znesek, najmanj pa Din 1.000.—.

§ 7. Častni člani so lahko za to društvo ali za razvoj mlekarstva zaslužne osebe, ki jih sprejme občni zbor na predlog odbora ali posameznih članov.

§ 8. Članstvo preneha:

1. ako član preneha delovati.
2. ako član ne plača predpisane članarine in drugih prispevkov šest mesecev po poteku roka.

3. ako odbor rednega ali častnega člana izključi zaradi dejanj, ki škodujejo ugledu in interesom društva ali mlekarstva. Izključeni se lahko pismeno pritoži na prihodnji občni zbor, ki sklepa o tem končno veljavno.

Pravice in dolžnosti članov.

§ 9. Redni člani so upravičeni:

1. udeleževati se občnih zborov in drugih zborovanj društva ter prireditvev, staviti predloge in zahtevati pojasnila.

2. posluževati se v okviru teh pravil vseh ugodnosti, ki jih more nuditi društvo.

Ustanovni in častni člani se lahko udeležujejo občnih zborov ter zborovanj, vendar nimajo glasovalne pravice.

§ 10. Redni člani so dolžni:

1. točno plačevati predpisano jim članarino in morebitne druge prispevke.

2. nuditi društvu vse potrebne, zlasti statistične podatke, kadar in v kolikor jih zahteva.

3. pokoravati se določbam teh pravil in sklepom občnih zborov ter odbora.

§ 11. Za doseganje namena služijo društvu sledeča sredstva:

1. pristopnina, ki jo mora plačati vsak član ob pristopu in ki znaša Din 20.—, če občni zbor ne določi višje.

2. letna članarina, ki jo za vsako leto določi občni zbor. Ako ta ničesar ne določi, plača vsak član na vsakih 50.000 l spreje-

tega mleka Din 100.— na leto, vendar največ Din 1.000.—.

3. podpore državnih in samoupravnih oblastev.

4. drugi dohodki, ki jih sklene občni zbor, ali si jih pridobi društvo na kak drug način.

Občni zbor lahko za posamezna leta oprosti plačila članarine in morebitnih drugih prispevkov člane, ki se nahajajo v izredno neugodnem gospodarskem položaju.

Organi društva.

§ 12. Organi društva so občni zbor, odbor, pregledovalci računov in morebitni sosveti.

Občni zbor.

§ 13. Redni občni zbor se vrši v prvi polovici vsakega koledarskega leta. Sklicuje ga odbor z pismenimi vabili vsaj 8 dni prej. Po potrebi pa ga lahko razglasi tudi v časopisju.

Izredni občni zbor se vrši, če se zdi potrebno odboru ali če to zahteva ena petina članov v pismeni vlogi z navedbo predmetov dnevnega reda.

§ 14. Občni zbor je sklepčen, ako je zastopana $\frac{1}{5}$ članov. Ako ob določeni uri ni sklepčen, se vrši čez pol ure na istem kraju in z istim dnevnim redom drug občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število zastopanih članov. Sklepa z navadno večino glasov.

Ako gre za spremenbo pravil ali za razdružbo društva, je občni zbor sklepčen, če sta zastopani dve tretjini članov. Sklepa s $\frac{3}{4}$ večino zastopanih članov. Če ob določeni uri ni sklepčen, se mora sklicati nov občni zbor, ki veljavno sklepa s $\frac{3}{4}$ večino zastopanih članov in sicer ob vsakem številu zastopanih članov.

§ 15. Juridične osebe zastopajo na občnem zboru njihovi načelniki, oziroma podobni

predstavniki. Če so ti zadržani, pa drugi člani njihovih uprav, ki se izkažejo s pisnimi pooblastili.

Na občnem zboru ima vsak član en glas.

§ 16. V delokrog občnega zbora spada:

1. odobritev letnega računskega zaključka.

2. odobritev proračuna in določitev članarine in morebitnih drugih prispevkov.

3. volitev in odslopitev odbora in računskih pregledovalcev.

4. sklepanje o spremembi pravil in razdružbi društva.

5. sklepanje o pritožbah.

§ 17. Občnemu zboru predseduje predsednik ali podpredsednik, zapisnik pa piše tajnik in blagajnik. Poleg predsednika in zapisnikarja podpišeta zapisnik tudi dva overovatelja, ki jih izvoli občni zbor.

Odbor.

§ 18. Odbor sestoji iz 7 članov, ki jih izvoli občni zbor z $\frac{2}{3}$ večino zastopanih članov za dobo 2 let. Ako je soglasje, se voli odbor z vzklikom, sicer pa z listki.

§ 19. Na prvi seji po izvolitvi se odbor konstituira tako, da izvoli iz svoje srede predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika ter morebitne druge funkcionarje.

V delokrog odbora spadajo vsi posli, ki jih določajo ta pravila, morebiten poslovnik ter sklepi občnih zborov, v kolikor niso pridržani občnemu zboru in pregledovalcem računov.

Svoje posle izvršuje odbor na sejah, ki jih sklicuje predsednik ali podpredsednik. Seje se vršijo, kadar je to potrebno, ali kadar to zahtevata od predsednika ali podprednika dva odbornika. Seje so sklepčne, ako je prisotnih nad polovico odbornikov. Sklepa se z večino glasov.

O sejah je sestaviti zapisnike, ki jih podpisujejo predsednik, tajnik in blagajnik.

§ 20. Za društvo podpisujeta in ga zastopata na zunaj predsednik ali podpredsednik in tajnik ali blagajnik.

§ 21. Odbor lahko s posebnim poslovníkom predpiše posle posameznim funkcionarjem.

Pregledovalci računov.

§ 22. Občni zbor izvoli na enak način kot odbor dva računska pregledovalca, ki morata od časa do časa pregledati blagajno, račune in drugo poslovanje ter o tem izčrpno poročati na vsakem rednem občnem zboru.

Razsodišče.

§ 23. Spore iz društvenega razmerja razsoja razsodišče, ki ga sestavljajo predsednik ali podpredsednik, tajnik in blagajnik, ter po en zastopnik, ki ga določi vsaka sporna stranka.

Spore med odborom in člani ter med odborom in računskimi pregledovalci razsoja občni zbor.

Razsodišče sklepa z navadno večino glasov. Njegovi sklepi so končno veljavni.

Ostali organi društva.

§ 24. Ako bodo dopuščala denarna sredstva, nastavi društvo strokovno usposobljenega mlekarskega konzulenta ter ustanovi tehnični in organizatorični sosvet.

Mlekarski konzulent je uradnik društva in podrejen odboru, sosveti pa so posvetovalni organi odbora in občnega zbora.

Delokrog konzulenta in sestava ter delokrog sosvetov se določi s posebnim poslovníkom.

Razdružba društva.

§ 25. Društvo se razdruži, ako to sklene občni zbor. Morebitno društveno premoženje se porabi na način, ki ga določi občni zbor, kateri je sklenil razdružbo.

Ako je društvo vsled kakega drugega vzroka prenehalo obstojati, pripade morebitno njegovo premoženje mlekarski šoli v Škofji Loki, katera ga mora porabiti za iz-

dajanje in širjenje strokovne mlekarske literature.

V Ljubljani, dne 12. junija 1930.

Gospodarski pregled.

Dne 9. oktobra 1930.

Gospodarski položaj se od našega zadnjega poročila sem ni dosti izpremenil. Težka kriza, v katero je zašlo kmetijstvo, se še vedno čuti. Poostrena pa je ta kriza pri nas radi stalno nazadujočih cen lesa. Kriza na lesnem trgu je postala evropski pojav, ker Rusija prepravlja s svojim lesom vsa evropska tržišča, vendar severne države ne čutijo tako ruske konkurence, ker so v kvaliteti še vedno boljše kakor Rusi. Kvalitetno blago pa vedno najde kupca in tudi doseže ugodne cene. Pač pa kvalitetno blago izpodriva slabo blago. Da mi nismo bili v obdelavi ravno konkurenčni, je pa znana stvar. Naš izvoz lesa je v prvih 8 mesecih t. l. imel vrednost 797 milijonov Din, dočim je znašal lani v prvih 8 mesecih 851 milijonov Din. Stagnacija na lesnem trgu je postala tako znatna, da velike tvrdke opuščajo delavce, da celo omejujejo obratovanje in so nekatere žage celo ustavile obrat. Nazadovanje lesne stroke je razvidno iz podatkov Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, kjer je število zavarovancev v avgustu padlo ravno radi odpustov v lesni stroki.

Indeks cen kaže nadalnje nazadovanje ravno radi nadalnjega padca cen kmetijskih proizvodov. Po podatkih Narodne banke, oziroma njenega odseka za gospodarske študije je znašal indeks cen v septembru 82·8 (cene v letu 1926 so vzete za 100), dočim je še v avgustu znašal 87·7. Tako nizkih cen po vojni še nismo imeli. Važno je nadalje, da se cene industrijskih izdelkov

niso skoro nič zmanjšale. Kajti indeks cen industrijskih proizvodov je od julija do septembra padel samo od 80·2 na 78·2, torej za 2 točke, istočasno pa je indeks kmetijskih poljedelskih proizvodov padel od 96·7 v juliju na 78 v septembru, torej za celih 19 točk. S tem se je obstoječe nesorazmerje med cenami industrijskih in kmetijskih proizvodov še bolj poslabšalo, v škodo kmetijskih proizvodov in je postala kmetijska kriza še hujša. Ne samo v žitu, tudi v drugih predmetih opažamo veliko nazadovanje cen. Veliko vprašanje je tudi, kam bodo prodali naši vinogradniki svoje vino, ki letos po kakovosti ne bo dobro.

Na letošnjem kongresu gospodarskih zbornic v Belgradu, ki se je vršil dne 14. septembra, so bile podane cenitve našega izvoza v kampanji 1930-1931. Na lanskem kongresu se je računalo, da bomo izvozili v kampanji 1929-1930 (od 1. septembra 1929 do 31. avgusta) naših proizvodov za 8.697 milijonov Din. Stvarno pa je bilo izvoženih ca. 7800 milijonov, torej 900 milijonov Din manj, kakor se je računalo. Za sezono od 1. septembra 1930 do 31. avgusta 1931 je bil proračunan izvoz na 7.040 milijonov Din, torej za 1657 milijonov manj kakor lanska cenitev in za 860 milijonov Din manj, kakor je znašal v prejšnji kampanji stvarni izvoz. Po posameznih skupinah se izvoz razdeli sledeče (vse v milijonih Din, v oklepajih podatki za kampanjo 1929-1930): živila 970 (3.022), sadje in proizvodi 276 (227), živina in proizvodi 2.284 (1920), les in rude 2.118 (2.265), industrijski proizvodi 647 (683), razni proizvodi 335 (580). Kakor je videti je naj-

večji padec zaznamenovati v žitu, katerega bomo letos izvozili prav malo. Tudi lesa računajo, da bomo letos izvozili znatno manj kakor lani.

Statistika konkurzov v naši banovini kaže, da je njih število izredno visoko, kajti v septembru je bilo zabeleženih v celi banovini 7 konkurzov, avgusta meseca pa sta bila zabeležena le dva. Istočasno kaže dejstvo, da meseca septembra v Belgradu ni bilo zabeleženega niti enega konkurza, da se je gospodarski položaj v Srbiji izboljšal. Iz tega vidimo, da razvoj gospodarstva ni povsod enak.

Med važnejšimi dogodki od našega zadnjega poročila sem omenjamo ureditev obrestne mere v Mariboru. Za svoječasno smo poročali, da so mariborski denarni zavodi sklenili enotno urediti obrestno mero za vloge in sicer so nameravali plačevati za nevezane vloge 5, za vezane pa 7%, torej za vezane vloge celo pol odstotka več kakor ljubljanske banke in drugi denarni zavodi. Toda do izvedbe tega sklepa, ki bi se moral začeti izvrševati že 1. julija, ni prišlo. Konec septembra so se vršila ponovna posvetovanja pa tudi niso uspela. Šele v zadnjem hipu je prišlo do sporazuma in tako so mariborski denarni zavodi, med njimi vse večje kreditne zadruge, sklenili, da bo z januarjem

1931 znašala obrestna mera za vezane vloge s $6\frac{1}{2}\%$, torej kakor v Ljubljani. Temu sporazumu so se pridružili tudi celjski denarni zavodi tako, da imamo danes po Ljubljani, Mariboru in Celju enotno obrestno mero 5% za nevezane vloge, $6\frac{1}{2}\%$ pa za vezane vloge.

Svetovna borzna kriza je povzročila, da so tečaji naših inozemskih državnih posojil v Newyorku padli. Zato so nazadovali tudi pri nas predvsem dolarski papirji, z njimi pa tudi ostali državni papirji. Zaradi nizkih tečajev naših dolarskih papirjev se izplača njih nakup in tako so zadnja dva tedna prišle zopet velike količine naših dolarskih papirjev v domovino.

Po zadnjem izkazu Narodne banke se je obtok bankovcev zvišal od 22. septembra do 30. septembra za 162 milijonov Din na 5.536 milijonov Din. Devizna podlaga našega obtoka je še vedno prav znatna in presega 40% vsega obtoka.

Prve dni oktobra se je vršila v Atenah konferenca balkanskih držav, na kateri je bila zastopana tudi naša država. Vidi se, da gre stremljenje vseh manjših držav za ustvarjenjem večjih gospodarskih enot, ki bi lažje uspele v vedno težji konkurenčni borbi na svetovnem trgu.

Zadružništvo v državi.

Srbsko zadružništvo v predvojni Srbiji je bilo organizirano v Glavni Zvezi srbskih kmetijskih zadrug v Belgradu. Po vojni je zveza razširila svoje poslovanje tudi na Hrvatsko, Dalmacijo in Vojvodino. Iz poročil, ki so bila podana na občnem zboru zveze, dne 28. septembra, posnemamo, da je število članic v letu 1929 padlo od 1890 na 1615. Padec članov imamo pri tej zvezi

zvezi zaznamenovati že od kar so začeli razni spori, ki so zelo oslabili moč srbskega zadružništva. Dočim je štela zveza na koncu leta 1926 1.958 članic in je v l. 1927 naraslo število članic na 1977, je l. 1928 odpadlo toliko zadrug, da se je število članic znižalo koncem leta na 1890. Šele v tekočem letu je nastopil preokret na bolje. Zveza je imela sledeče vrste zadrug: 1.087 konzumnih, 807 kreditnih, 30 mlekarskih, 12 živinorejskih, 10 žitarskih, 4 strojne, 3 gozdarske, 2 oljar-

ski, 9 oblastnih, oz. okrajnih zvez in 4 razne zadruge. Zveza je imela doslej tri podružnice, od katerih pa je podružnico v Kninu radi izgube v l. 1929 v znesku 83.000 Din opustila. Zagrebška podružnica ima 242 zadrug, od tega 234 kreditnih, podružnica v Novem Sadu pa 46 članic.

Kako slabo je združništvo posebno kreditno, je razvidno iz dejstva, da imajo zvezine članice, kreditne zadruge 87·6 milijona Din vlog, od česar pa odpade na stalno varčevanje 42·2 milijona Din. Še bolj značilno za razmere v srbskem kreditnem združništvu pa je dejstvo, da je imela na koncu leta 1929 Zveza 11·4 milijona Din, vlog od katerih odpade na centralo 10·9. Od te vloge so pa imele kmetijske zadruge le 0·6 milijona Din, dočim odpade na privatne ustanove 0·96, na zasebnike pa 9·36 milj. Din.

Iz bilance zveze je razvidno, da ima razmeroma velika lastna sredstva, kajti deleži znašajo 2·7 (l. 1928 samo 2·4) milijona Din. Fondi zveze so prav znatni, posebno znaten pa je fond za osnovanje in vzdrževanje kmetijskih zadrug. Skupno dosegajo fondi svoto 9·7 (10·1) milj. Din. Znaten je bil dvig vlog narasle so od 6·8 na 11·4 milj. Istočasno so tudi upniki zveze narasli od 7·8 na 20·9 milj. Predvsem se je povečal kredit pri Narodni banki od 6·85 na 12·34 milj., nadalje dobila zveza kredit pri priv. agrar. banki za 2·6 milijona Din. Delnic te banke pa ima za 1 milj. Din. Naložb pri bankah zveza nima, sploh so njena likvidna sredstva le v gotovini, in torej zelo skromna. Blagovno poslovanje je zveza prenesla na novo ustanovljeno Glavno nabavno zadrugo, ki izkazuje v prvih 6 mesecih od svoje ustanovitve že nad 5 milijonov prometa. Nepremičnine zveze so se lani povišale z nakupom skladišča v Novem Sadu, podjetja zveze pa so bilancirana višje radi novih investicij.

Ker so se sredstva zveze zvišala, so se povečali krediti zadrugam-članicam od 11·6 na 30·5 milj., menični krediti pa od 0·2 na 2·1 milj. Povečanje kreditiranja gre tudi v večji meri na račun likvidnosti.

Bilanca izkazuje za leto 1929 149.000 Din prebitka, dočim je bilo za 1928 izkazanih 117.000 Din izgube radi znatnih odpisov, ki so dosegli 1 milj. Din.

Zveza posveča posebno pozornost združni prodaji kmetijskih proizvodov, pri kateri je dosegla kot je iz poročil razvidno že lepe uspehe. 54 zadrug je v lanskem poslovnem letu prodalo 11·5 milijona kg kmetijskih proizvodov. Za pšenico so n. pr. zadruge dosegle 205 Din pri 100 kg, dočim so združniki, ki so prodajali sami dobili samo 170 Din. Pri vagonu znaša ta razlika 3 400 Din. Z združno prodajo so združniki dobili skoro 3·5 milijona Din več, kot pa bi dobili, če bi prodali žito trgovcem.

Srbsko združništvo v Bosni je zbrano v Zvezi srbskih kmetijskih zadrug v Sarajevu, ki je bila ustanovljena l. 1912. Zveza je imela 1. julija t. j. 121 članic, da tega 114 kreditnih zadrug, 5 mlekarških in 2 obrtni zadrugi. V primeri z lanskim letom se je število članic povečalo za 4 zadruge, mnogo novoustanovljenih jih pa še ni protokoliranih. Statistika članic kaže, da je imelo koncem 1929 112 kreditnih zadrug 8·1 (l. 1928 pa 116 zadrug 7·4) milj. vlog, lastna sredstva pa so znašala 3 (3·25) milj. Posojil so dale zadruge 15·3 (12·1), pri zvezi in drugod pa so imele naloženih 1·3 (1) milj. Bilanca zveze za 30. junij t. l. kaže, kako velika nezadržna sredstva ima na razpolago. Lastnih sredstev je 0·9 (0·7) milj., upnikov pa 9·4 (7·2) milj. Vlog je združnih 1·4 (0·9), nezadržnih pa 1·6 (1·7). Dolžniki so dosegli 11·9 (9·3) milj. Med vrednostnimi papirji ima Zveza tretjino delnic Srbske združne banke v Sarajevu, katero je tudi ustanovila (od

25.000 delnic ima 7.800). Prebitka izkazuje bilanca 59.000 Din v primeri z 78.000 Din v letu 1928/29 (poslovno leto teče od 1. julija do 30. junija).

Iz gospodarstva.

Plačevanje tretjega in četrtega obroka delnic Privilegirane Agrarne banke se bo po sklepu njenega upravnega odbora vršilo od 1. oktobra do 30. novembra t. l.

Novi bankovci Narodne banke z napisom Kraljevina Jugoslavija bodo v kratkem izročeni v promet. Zamenjali se bodo po vrsti bankovci po 10, 100 in 1000 Din. Bankovce tiska tiskarna Narodne banke, ki je bila lansko leto dograjena.

Svetovna produkcija petroleja stalno narašča. L. 1929 je znašala produkcija petroleja 187 milijonov ton, a l. 1929 pa 211 milijonov, kar je 12,5% več. Od produkcije iz l. 1929 odpade na Severno ameriške države 142 milijonov ton, na Venezuelo 20 milijonov, na Rusijo 14 milijonov, na Meksiko 7 milijonov, Persijo 6 milijonov, Romunijo 5 milijonov, Kolumbijo nekaj manj kot 3 milijone, na Peru in pa na angleško Indijo pa približno po en milijon, ostalo odpade v manjših množinah na razne druge države.

Letošnja sladkorna produkcija v naši državi. Letošnji donos sladkorne pese cenijo na oral na 80 do 120 stotov. Prevoz pese se je vršil brez vseh neprilik, ker je bilo na razpolago dovolj vagonov. Produkcijo sladkorja cenijo na okroglo 100.000 ton, potrebo v državi pa na letnih 95.000 ton. Od lanskega leta pa je preostalo še 25.000 ton blaga, kar bo skupno z letošnjim presežkom treba izvoziti.

Znižanje obrestne mere. Ljudska posojilnica v Celju, registrovana zadruga z omejeno zavezo, zniža s 1. januarjem 1931 obrestno mero za hranilne vloge brez odpovedi na 5%, na trimesečno odpoved pa na 6 1/2%.

ZADRUŽNI USLUŽBENCI! Ali ste že pristopili k svoji zadrugi: **Hranilno in podporno društvo zadrुžnih nastavlencev, registrovana zadruga z omejeno zavezo Dunajska cesta 38?** Ako še niste član zahtevajte takoj pojasnila in pravila! V Vašem lastnem interesu je, da vstopite v zadrugo, potom katere Vam je bodočnost zagotovljena.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žindra baza 18% Din 110.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 96.— in po 100 kg à Din 94.—; kalijeva sol po 100 kg Din 176.—, kostni superfosfat Din 126.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 260.—; kostna moka Din 110.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 172.—; cement dalmatinski Din 56.—; cement Dovje v papirnatih vrečah Din 60.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 3.—; modra galica Din 8.—; žveplo Din 3.20. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; repozreznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlinci Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad			Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Blagajniški dnevnik 200 listov	Din	75—
za blagovne zadruga	"	—50	Knjiga tekočih računov 50 listov	"	40—
Zapisnik o rednem občnem zboru	"	—50	Knjiga tekočih računov 100 listov	"	56—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu,			200 " celo plat.	"	120—
ali sprememba pravil)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruga .	"	180—
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev			Knjiga denarnih listkov 100 strani	"	15—
računskega zaključka)	"	—50	Knjiga pristopnic 50 listov	"	12—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	"	1—	100	"	16—
Izpiski iz knjige posojil	"	1—	200	"	34—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	"Štraca" 100 listov	"	65—
Zadolžnice na poroštvo	"	—75	"Štraca" 50 listov	"	40—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	Blagovni skontro 100 listov	"	75—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	Blagovni skontro 50 listov	"	45—
Prošnje za posojilo	"	—50	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	"	75—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	"	45—
Obrestne tabele (na kartonu 3 ¹ / ₂ % do 6%)	"	2—	Blago oddajni bloki	"	22—
6 ¹ / ₂ % do 7% (na papirju)	"	3—	Deležna knjiga 100 listov	"	45—
7 ¹ / ₂ % do 8 ¹ / ₂ %	"	3—	Deležna knjiga 200 listov	"	75—
9% do 10%	"	3—	Vložni zapisnik	"	30—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	"	4—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	(vezane)	"	3—
Opomin dolžniku	"	—10	(broširane)	"	1—
Opomin porokom	"	—10	Zadružno-posojilne knjižice	"	3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	"	4.75
Pole za inventuro	"	—75	Knjižice za električni tok	"	1.50
Potrdila	"	—10	Imenik zadružnikov 20 listov	"	20—
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Imenik zadružnikov 30	"	25—
Računski zaključki (kartonirani po 20 ko-			Imenik zadružnikov 40	"	30—
madov) za kreditne in nekreditne zadruga			Knjiga porokov	"	20—
(zvezki)	"	22—	Knjiga odstopnic (broširano)	"	6—
Denarne kuverte	"	—65	Sejni zapisniki	"	26—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—10	Trgovske knjige z 2 kolonama	"	26—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Indeksi	"	16—
			Mlekarke knjižice	"	3.75
			Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov . . .	"	30—
			" " " 100	"	50—
II.		Komad			Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din	80—	III.		
" " 100	"	105—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.) . . .		
" " 150	"	160—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.) . . .		
" " celo platno	"	160—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruga . .		
Knjiga posojil 50 listov	"	65—	Pravila za živaloredske zadruga		
" " 100	"	110—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)		
" " 150	"	155—	Pravila za mlekarke zadruga		
Razdelnik za kreditne zadruga 50 listov . .	"	50—	Pravila za zadružne elektrarne		
" " 100	"	85—	Pravila za zavarovanje goveje živine		
" " 150	"	135—	Pravila za strojne zadruga		
" " celo pl.	"	135—			
Razdelnik za nedesarne zadruga 24 listov .	"	40—			
" " 50	"	60—			
" " 100	"	100—			
Blagajniški dnevnik 100 listov	"	45—			

